

NAVETTAPOSTI

Katseet sorkkiin!

!!! HÄLYTYS !!! ONTUVA LEHMÄ !!!

Ontuminen on AINA merkki kivusta. 90 % ontumista arvioidaan olevan peräisin sorkista. Taustalla ovat pääasiassa anturahaavauma, valkoviivan paiseet, irronnut sorkan pohja (paise välissä), ajotulehdus ja sorkka-alueen ihotulehdus sekä anturan pohja kuluminen liikaa (paljon kävelyä tai mennyt sorkkahoidossa liian lyhyeksi).

Ontuminen alentaa lehmän maitotuotosta; eri tutkimusten mukaan 160-570 kg ontuvaa eläintä kohden. Esimerkiksi anturahaavauman hinnaksi on laskettu 605 € / tapaus ja valkoviivan sairauksien (repeämä, paise) 350 € / tapaus (Willshire & Bell, 2009).

Ontuminen lisää riskiä ennenaikaiselle poistolle ja heikentää hedelmällisyyttä, mutta altistaa myös muille sairauksille: esimerkiksi ketoosille, utaretulehduksille ja juoksutusmahaongelmille.

HAVAINNOINTI

Suomessa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että 23 % lehmistä ontuu, asteikolla lievä – vakava (Sarjokari ym. 2013). Valitettavasti ontumisten määrä ja niitten taloudelliset vaikutukset aliarvioidaan usein. Miten sinä havainnoit ontumisia tai muita eläinhavaintoja sorkkaterveyteen liittyen?

Aikainen havaitseminen kannattaa, sillä näin rajoitetaan taloudellisia tappioita ja edistetään eläinten hyvinvointia. Kun ontuminen jatkuu pitkään, kipu kroonistuu, eikä lehmä välttämättä parane ollenkaan ontumasta.

Ontumisten lisäksi tarkkaile lehmien jalka-asentoja sekä sorkkien pituutta ja mallia. Seuraa, steppailevatko lehmät seisoessaan parressa tai lypsyllä. Huomaatko hiehojen etusorkissa linnunnokkia (sorkat kasvavat ristiin). Näkyykö sorkissa syyliä tai liikakasvuja?

ENNALTAEHKÄISE - PARANNA - YLLÄPIDÄ

RUOKINTA

Analysoi rehut ja ruoki suunnitelman mukaan. Näin eläimesi saavat riittävästi sorkkaterveydelle merkittävyyttä kivennäisiä ja vitamiineja.

Nykytietämyksen mukaan liian suuret väkirehümäärät eivät yksinään aiheuta sorkkakuumeita, vaan ensisijaisena syynä ovat puutteet olosuhteissa. Ruokintavirheillä voidaan kuitenkin pahentaa tilannetta. Piilevä hapan pötsi voi olla yhteydessä ajotulehduksipaukuihin, sillä se lisää kosteutta ja taudinaiheuttajia lehmän ympäristössä sekä heikentää lehmän vastustuskykyä.

Kiinnitä huomiota siirtymäkauden ruokintaan. Uusimpien tutkimusten mukaan jo 24 tunnin glukosivaje voi johtaa sorkkakuumeeseen, joka johtaa sorkkakuumeeseen. Näin ollen siirtymäkauden lehmien ja hiehojen syöntikyky ja ruokinta ovat avainasemassa.

LAITA LEHMÄT ULOS

Lehmien on hyvä päästä ympäri vuoden ulos liikumaan luonnolliselle ja pehmeälle pohjalle. Tämä parantaa lehmän sorkka- ja jalkaterveyttä, jolloin lehmä pärjää paremmin myös navetassa.

Kulkureittien tulee olla kuivia ja pitäviä; lehmät eivät saa kahlata liejussa. Mursketta ei kannata käyttää, sillä se rikkoo sorkkia.

Suomen talven mahdollinen lumi kannattaa hyödyntää, sillä pehmeä pakkaslumi antaa joustoa, puhdistaa sorkkia ja lievittää sorkan kiputiloja. Jätä kuitenkin lehmät sisälle niinä päivinä, jolloin ulkoilueella on liukasta jäätikköä.

OLOSUHTEET

Kiinnitä huomiota erityisesti siirtymäkauden eläinten olosuhteisiin: hiehot, vastapoikineet ja umpilehmät.

Vähennä turhaa jonottelua ja odottelua lypsylle, juomaan, syömään tai lepäämään.

Lisää mukavaa makuuaikaa: mitä enemmän lehmä makaa, sitä vähemmän aikaa se seisoo.

Tee parsista mukavat: varmista, että mitoitukset ovat oikeat ja huolehdi kuivutuksesta.

Huolehdi myös, että parsia on riittävästi.

Huomioi, että kaikki vapaat parret eivät ole oikeasti vapaita.

Kulkukäytävien tulee olla riittävän leveät sekä pitävät ja joustavat, sillä lehmän sorkka kuluu betonilla väärin ja vaurioituu liukkaalla.

Varmista, että lannanpoisto ja ilmanvaihto toimivat hyvin.

Mieti missä navetassasi on kiimaisten paikka.

SÄÄNNÖLLINEN SORKKAHOITO

- Sorkkahoitaja käy 3-4 kertaa vuodessa, jolloin hoidetaan lypsykauden vaiheen mukaisesti:
 - Lypsävät 90-120 päivää poikimisesta
 - Umpeen menevät
 - Hiehot viimeistään 6-8 vk ennen poikimista
- Lisäksi tarkistetaan kengitetyt sorkat ja pahat valkoviivan repeämät. Huomioi, että sorkkahoidon seurauksena ei saa tulla ontuvia lehmiä!

HIEHOJEN SORKAT

Hiehon sorkan pohja on erilainen: rasvatatja on ohuempi kuin aikuisella lehmällä. Tämän vuoksi glukosin vaje ja kovat lattiamateriaalit / parsimateriaalit siirtymäkaudella sekä laihuminen poikimisen jälkeen ovat sille vielä vaarallisempia kuin aikuiselle lehmälle, ja se sairastuu herkästi sorkka-kuumeseen.

Muista seurata hiehojen kuntoluokkia sekä sorkkahoidon tarvetta ennen poikimista. Varmista, että hiehon sorkat saavat kasvaa kuivissa ja puhtaissa olosuhteissa.

OMAT VÄLINEET JA MIELENKIINTOA

- Oma sorkkahoitoteline.
- Osaaminen hoitaa äkilliset ontumat sekä laitaa kenkä ja tehdä sorkkaside.
- Tunnistat, milloin lehmä tarvitsee eläinlääkärin hoitoa.
- Sorkkahoitajasi kirjaa hoidot ylös, saat sorkkahoitoraportin ja osaat analysoida sitä.
- Käyt terveydenhuoltoeläinlääkärisi kanssa läpi sorkkahoitoraportin.
- Sorkkakylpyaltaan paikka mietittynä.

ÄLÄ OSTA TAUTIA

- Pyydä terveystodistus ennen ostopäätöstä ja ennen eläinten siirtoa.
- Riskiä voit pienentää ostamalla eläimet mahdollisimman nuorina ja pitämällä erillään karjan muista eläimistä jonkin aikaa.
- Älä osta monesta paikasta, äläkä osta välitysvasikoita.
- Sorkkien pesu ja desinfiointi lähtötilalla ja tullessa uuteen navettaan.

SEURAA ELÄIMIÄ - ANALYSOI SORKKAHOITOTIETOJA - KATSO YMPÄRISTÖÄ - TOIMI

LISÄÄ LUETTAVAA

ETT:n ohje "Tarttuvien sorkkasairauksien hallinta eläinkaupassa":

https://www.ett.fi/wp-content/uploads/2019/09/Sorkkasairaudet-ja-elainkauppa_ETT.pdf

Zinpron ontumisen arviointi- ja ehkäisyohjelma: www.zinpro.com/lameness/dairy

Parren mitoitus: tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/36172615/lehman_mittainen_pihatto.pdf

Heidi Kyösti
Maarit Kärki
Älynauta-hanke
6/2020